

DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-1-65-56>

УДК 336:334:629.7(477)(045)

Соловей Н.В., Гудима В.Ю.
Національний авіаційний університет

АНАЛІЗ ДІЛОВОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЯК ОСНОВА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЙОГО ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті визначено поняття «ділової активності», особливості її оцінки та аналізу, які формуються на основі якісних та кількісних показників та їх доцільність для суб'єктів господарювання у процесі підвищення їх фінансово-господарського становища. Визначено, які показники застосовуються для кількісного («золоте правило економіки») та якісного (порівняння з однотипними за сферою застосування капіталу підприємствами) аналізу ділової активності. Щоб виявити шляхи покращення стану ділової активності підприємства, проведено аналіз на прикладі ДП «УкРАЕРОРУХ» за 2015-2017 звітні періоди. Загалом, поняття ділової активності характеризує не лише ефективність діяльності підприємства, а й його динаміку розвитку за ринкових умов. Головними цілями оцінки та аналізу є прийняття доцільних та ефективних управлінських рішень для забезпечення стабільного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємства за умов ринкової економіки.

Ключові слова: ділова активність, активи, дебіторська заборгованість, кредиторська заборгованість, підприємство, економічна діяльність.

Solovei Nadiia, Hudyma Vlada
National Aviation University

ANALYSIS OF BUSINESS ACTIVITY OF THE ENTERPRISE AS A BASIS FOR IMPROVING EFFICIENCY OF ITS ACTIVITY

Summary. The article defines the notion of "business activity", peculiarities of its evaluation and analysis, which are formed on the basis of qualitative and quantitative indicators and their expediency for economic entities in the process of improving their financial and economic situation. It is determined which indicators are used for the quantitative ("golden rule of the economy") and qualitative (comparison with the same type of application of capital by enterprises) analysis of business activity. In order to identify ways to improve the business activity of the enterprise, an analysis was conducted on the example of State Enterprise "UkSATSE" for 2015-2017 reporting periods. In general, the notion of business activity characterizes not only the efficiency of the enterprise, but also its dynamics of development in market conditions. The main objectives of the assessment and analysis are the adoption of appropriate and effective management decisions to ensure sustainable development and increase the competitiveness of enterprises in a market economy.

Keywords: business activity, assets, accounts receivable, accounts payable, enterprise, economic activity.

Постановка проблеми. Кожне підприємство в умовах ринкової економіки повинно враховувати інтереси споживачів і виготовляти таку продукцію та надавати послуги, які потребують покупці. Також виробник для здійснення ефективної та неперервної діяльності повинен підтримувати ділову активність.

Фінансова стійкість кожного підприємства в значній мірі обумовлена його діловою активністю, яка може залежати від певних факторів: на скільки підприємством виконується поставлений план, швидкості обороту активів, швидкості обороту дебіторської та кредиторської заборгованостей, на скільки підприємство є конкурентоспроможним та ін.

Ділова активність підприємства загалом показує які зміни відбуваються в фінансово-господарській діяльності підприємства, під час необхідності зіставлення розмірів вкладених ресурсів з проміжними та кінцевими результатами їх використання, що загалом впливає на економічний стан суб'єкта господарювання і тісно пов'язане з ним.

Стабільний стан ділової активності підприємства мінімізує погіршення його загального економічного стану під час нестабільної ринкової економіки та конкуренції. Можна зазначити, що вітчизняні науковці не приділяли особливої ува-

ги дослідженню змісту ділової активності, але це питання не залишається поза увагою та потребує удосконалення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичні та практичні засади ділової активності досліджували вітчизняні та закордонні науковці, зокрема: М.І. Бакаонов, О.М. Бандурка, М.Д. Білик, О.Г. Біла, І.А. Бланк, П.Ю. Буряк, К.В. Ізмайлова, К.Д. Кембе, Г.Г. Кірейцева, А.І. Ковальов, Г.О. Крамаренко, Л.А. Лахтінова, О.І. Марченко, В.О. Мец, О.В. Мицак, Є.В. Мних, О.В. Павловська, А.М. Подерьогін, В.О. Подольський, Г.В. Савицька, Р.А. Слав'юк, О.О. Терещенко, І.Р. Чуй, О.О. Шеремет, О.В. Яріш та ін.

Метою статті є визначення поняття ділової активності підприємства та основних завдань аналізу ділової активності підприємства, запропонувати шляхи удосконалення стану ділової активності підприємства.

Виклад основного матеріалу. Для того, щоб оцінити наскільки ефективно підприємство використовує наявні ресурси в нестабільній економіці, основним інструментом є оцінка та аналіз ділової активності такого підприємства. Термін «ділова активність» досліджується в широкому і вузькому сенсі. У широкому сенсі, це всі можливості підприємства, спрямовані на підвищення його конкурентоспроможності та загального ста-

ну на ринку товарів, праці та капіталу. У вузькому сенсі, при аналізі діяльності підприємства, господарська діяльність характеризує її виробничу та комерційну діяльність.

Загалом термін ділової активності визначає не тільки продуктивність підприємства, а й динаміку його розвитку в ринкових умовах [1, с. 11]. Основними завданнями оцінки та аналізу є прийняття відповідних та ефективних управлінських рішень для забезпечення стабільного розвитку та підвищення конкурентоспроможності підприємств ринкової економіки.

Аналіз ділової активності підприємства відбувається на кількісному та якісному рівнях. Оцінка на якісному рівні отримується як результат порівняння діяльності даної компанії з однотипними за сферою застосування капіталу підприємствами. Критеріями такої оцінки є:

- широта ринків збуту;
- наявність продукції або послуг на експорт;
- авторитет серед інших підприємств;
- міцність зв'язків з покупцями та постачальниками та ін.

Кількісна оцінка ділової активності підприємства здійснюється двома напрямками:

- ступінь виконання плану на основі показників, що забезпечують встановлені темпи їх зростання;
- рівень ефективності використання власних ресурсів [2, с. 11].

Головна мета оцінки та аналізу ділової активності полягає у об'єктивній оцінці фінансового стану підприємства та прийняття управлінських рішень для подальшого його покращення та зміцнення.

Найбільш загальну систему відносних показників кількісної оцінки ділової активності складають коефіцієнти оборотності активів, матеріальних запасів, оборотних активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, власного капіталу, основних засобів – мають збільшуватись і бути вище нуля; період оборотності активів, оборотних активів, дебіторської та кредиторської заборгованості, матеріальних запасів, тривалість операційного циклу – мають зменшуватись та бути менше нуля.

Загалом, можна виділити три рівні ділової активності підприємства: високий; середній (задовільний); низький (незадовільний). Також відповідно до рівня, виділяють господарсько-фінансові ситуації: нормальна (підприємство має високий рівень ділової активності), проблемна та кризова.

Нормальна ситуація на підприємстві виявляється за таких умов, якщо створені сприятливі умови для його фінансово-господарської діяльності та існує тенденція до зростання темпів покращення основних показників його функціонування.

Проблемна ситуація простежується за наявності нестійкої динаміки основних показників ділової активності суб'єкта господарювання та наявності негативних умов діяльності, за які простежується погіршення загального стану підприємства.

Кризова ситуація виявляється якщо керівництво вчасно та оперативно не реагує на питання, не вирішення яких може призвести до погіршення фінансово-господарської діяльності та банкрутства.

Основним недоліком порівняння кризової ситуації підприємства та певного рівня його ділової активності є відсутність будь-якого цифрового пояснення меж зазначених станів. Необхідно знати, який цифровий діапазон відповідає якому із зазначених рівнів ділової активності та яким чином діагностувати певну виробничо-господарську ситуацію на підприємстві.

Аналіз ділової активності підприємства здійснюється шляхом розрахунку таких основних показників (коефіцієнтів):

- коефіцієнта загальної оборотності активів;
- коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості;
- коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості;
- тривалості обертів дебіторської та кредиторської заборгованостей;
- коефіцієнта оборотності матеріальних запасів;
- коефіцієнта оборотності основних засобів (фондовіддачі);
- періоду обороту чистого робочого капіталу;
- коефіцієнта оборотності власного капіталу [3, с. 32].

Розглянемо і проаналізуємо показники ділової активності авіапідприємства ДП «Украерорух» (див. табл.).

За результатами таблиці, у звітному 2017 році відбулося прискорення оборотності коштів підприємства по відношенню до 2016 та 2015 років, що викликано, насамперед, покращенням ринкової кон'юнктури та збільшенням ефективності управління активами.

Термін обороту товарно-матеріальних запасів в 2017 році зменшився на 4,2 дня по відношенню до 2016 року і, зменшився на 0,4 дня по відношенню 2016 року до 2015 року. Це негативний показник в 2011 році, який свідчить про зниження попиту на продукцію.

Тривалість обороту дебіторської заборгованості зменшився в 2017 році, це може бути пов'язано з тим, що підприємство в умовах покращення кон'юнктури ринку змогло реалізувати більше продукції.

Прискорення оборотності запасів і дебіторської призвело до зменшення операційного і фінансового циклів, що є позитивною тенденцією й веде до зменшення потреби підприємства в оборотному капіталі.

Таким чином, за результатами розрахунків, можна зробити висновок про деяке зростання ділової активності підприємства.

Якщо підприємство має стабільну фінансово-господарську діяльність, то темп зростання прибутку та виручки від реалізації повинні бути $> 100\%$ та темпи зростання активів повинні бути $< 100\%$, така ситуація буде свідчити про високий рівень ділової активності підприємства. Причому темпи зростання чистого прибутку ($T_{п}$) повинні зростати, випереджаючи темпи зростання чистого доходу від реалізації ($T_{чд}$), які повинні бути вищими або дорівнювати 100% , а також які, відповідно, зростають швидше, ніж темпи зростання вартості активів ($T_{а}$), а саме: $T_{п} > T_{чд} > 100\% > T_{а}$, або $T_{п} > T_{чд} > T_{а} > 100\%$. Таке співвідношення має назву «золоте правило економіки» та говорить про високий рівень ділової активності, покращення його потенціалу, раціональне використання всіх наявних ресурсів та зниження виробничих витрат.

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	Відхилення 2016 р., від 2015 р.	Відхилення 2017 р., від 2016 р.
1	2	3	4	5	6
1. Коефіцієнт загальної оборотності активів	1,1	0,98	1,3	-0,12	+0,32
2. Коефіцієнт оборотності запасів	14,4	14,2	17	-0,2	+2,8
3. Строк обороту запасів	25	25,4	21,2	-0,4	-4,2
4. Коефіцієнт оборотності загальної суми дебіторської заборгованості	4,1	3,6	4,8	-0,5	+1,2
5. Строк обороту загальної суми дебіторської заборгованості	87,8	100	75	+12,2	-25
6. Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості по товарних операціях	7,5	8,1	6,1	+0,6	-2
7. Строк обороту дебіторської заборгованості по товарних операціях	48	44,4	59	-3,6	+14,6
8. Коефіцієнт оборотності загальної суми кредиторської заборгованості	24,2	16,5	22	-7,7	+5,5
9. Строк обороту загальної суми кредиторської заборгованості	14,9	21,4	16,2	+6,5	-5,2
10. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості по товарних операціях	29,5	31,4	42	+1,9	+10,6
11. Строк обороту кредиторської заборгованості по товарних операціях	12,2	11,5	8,6	-0,7	-2,9
12. Тривалість операційного циклу	73	69,8	80,2	-3,2	+10,4
13. Тривалість фінансового циклу	60,8	58,3	71,6	-2,5	+13,3

Джерело: дані офіційного сайту <http://uksatse.ua/>

Аналіз ділової активності здійснюється підприємством для виявлення проблемних не вирішених питань, які призводять до його нестабільної діяльності та їх вирішення. Можна виділити певні напрямки підвищення ділової активності підприємства [5, с. 54]:

- зменшити період оборотності активів підприємства, тим самим підвищити ефективність його діяльності;

- для збільшення кількості оборотів необхідно зменшити період виробництва (можливе шляхом модернізації устаткування, автоматизації виробництва, раціонального використання всіх ресурсів та ін.)

- скорочення періоду обігу потребує більш ефективного і раціонального використання ресурсів, прискорення документообороту і розрахунків. Чим швидше обертаються ресурси підприємства, тим менший обсяг їх потрібен для здійснення операційної діяльності і тим ефективніша діяльність підприємства;

- створення сприятливіших умов роботи для працівників, їх мотивація (премії, винагороди, підвищення зарплати);

- удосконалення структури матеріаломісткості виробництва (сировина та матеріали не повинні залежувати на складах, так як вони можуть втрачати свої якісні характеристики та з часом їх собівартість може значно знизитись; склади мають утримуватись згідно певних норм; залишки сировини повинні максимально використовуватись та ін.).

- підвищення фондоозброєності, за рахунок збільшення основних фондів (цього можна досягти через реінвестування вільних коштів у виробництво).

Щоб забезпечити виконання шляхів підвищення ділової активності, підприємство повинно [4, с. 36]:

- прискорити науково-технічний та організаційний прогрес;

- удосконалити організаційну структуру;

- поліпшити структуру виробництва;

- підвищити конкурентоспроможність продукції та послуг підприємства;

- розвивати та вдосконалювати зовнішньо-економічну діяльність підприємства та ін.

Список літератури:

1. Гарасюк О.А. Проблеми щодо сутності поняття «ділова активність підприємства» / О.А. Гарасюк // Вісник КТУ. – 2010. – № 22. – С. 63.
2. Гринькевич О.А. Інформаційно-аналітичне забезпечення управління діловою активністю підприємств / О.А. Гринькевич, Г.І. Кіндрацька // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С. 215.
3. Заїкіна О.О. Роль показників ділової активності в оцінці управління підприємством / О.О. Заїкіна // Харчова пром-ть. – 2008. – № 7. – С. 144-148.
4. Коваленко Л.О. Фінансовий менеджмент : [навч. пос.] / Л.О. Коваленко, Л.М. Ремньова. – [3-тє вид., випр. і доп.]. – К.: Знання, 2008. – 483 с.
5. Нестеренко Н.В. Ділова активність як невід'ємна частина фінансового стану підприємства [Текст] / Н.В. Нестеренко, О. Діхтяр // Економічний аналіз. – 2012. – № 10. – Частина 3. – С. 411.